

V ravnokar preteklem letu so se številke glede žganja v naši ožji domovini gotovo precej zvišale, a glede vina znižale.

Zdravnik dr. Schwab iz Celja je imel kar 2 referata. V nedeljo je poljudno obravnaval o vplivu alkoholizma na človeško telo, v ponedeljek pa bolj znanstveno, vendar tako, da je vsak lajik lahko uspešno zasledoval njegovemu dokazovanju o temi: »Fiziološki učinki alkohola na človeško, posebno na otroško telo.« V pojasnilo je dobro služila znana Weichselbaumova slika.

O odraslih pijancih je trdil, da umrjejo večinoma za kapjo ali vodenico, otroci pa zastajajo v rasti, otope na umu in so podvrženi raznim boleznim.

Ces. svetnik g. Pirc je obravnaval o alkoholizmu zlasti z ozirom na kmetiški stan. On ni za popolno odpravo opojnih pijač, in sicer iz gospodarskih ozirov, je pa za odpravo vinogradov na plodnejših krajih naše dežele, zlasti na Dolenjskem. On trdi, da bi bil ta del naše dežele mnogo boljše situiran, ko bi posneli v kmetijstvu bogato Gorenjsko s svojo lepo živino, ki je ne potolče vsakoletna toča, ne uniči mladanski mrz ali jesensko deževje.

Končno biča vladno birokracijo, ki ne hodi z duhom časa. Posebno drastična se je pokazala ta birokratska okostenelost pri ustanavljanju »Svete vojske«. To društvo je namreč prosilo ministrstvo par kronic podpore. Toda namesto te je došel ukaz, da naj preiskujejo orožniki po deželi, če ne tiči za tem imenom kaj državi nevarnega!

Učiteljica A. Štupca iz Maribora je nastopila dvakrat. V nedeljo je pozivala žensktvo v boj proti alkoholizmu, kažoč na razna ženska društva v tujih državah in tudi v Avstriji, ki uspešno delujejo proti alkoholizmu.

Naštevava neposredna in posredna sredstva za odpravo pijančevanja. K prvimi prišteva življenje v družini, katere središče je žena, ki naj skrbi, da je mož zadovoljen na svojem domu. To se zgodi s potrpežljivostjo in s kuharsko izvežbanostjo, zlasti da ne pripravlja jedil, ki bi provzročevala žejo. Kot posredno sredstvo navaja abstinenco, pouk mladine in poslov ter redno posvetovanje z voditelji protialkoholnega gibanja. V ponedeljek je poročala o temi: »Sveta vojska v šoli.«

Učiteljstvu je po večini znano, kako je delovati v šoli proti alkoholu s poukom in primernimi slikami iz brošur: »Učitelj v boju proti alkoholizmu.«

Omeniti je le ene njene misli, namreč da učitelj v vinorodnih krajih nikakor ne more ovreči vsakršne vrednosti vina in je že mnogo doseženo, če po takih krajih odpravi med šolsko mladino uživanje žganja.

Znani slovenski pisatelj g. sod. svetnik Milčinski je v svojem duhovitem govoru bičal z nedosegljivo drastičnostjo »alkoholizem, kapitalizem in birokratizem v družini, vasi in občini. Povedal je, več slučajev, kako strašno deluje alkoholizem v družini, vasi in občini. Povedal je da se bo izdal nov kazenski zakon, ki ne bo toliko ščitil pijancev kot dosedanji, vendar sami paragrafi ne bodo rešili zlodeja alkohola, upor proti njemu mora temveč priti iz ljudstva samega, ki ga je zato treba poučevati, v prvi vrsti seveda mladino. Njo je treba odvajati od pijančevanja z ustanavljanjem telovadnih in drugih društev, v katerih naj se vzgajajo zdravi, veseli, poštene in delavni ljudje.*

Vladni svetnik in ravnatelj dr. Bezjak iz Gorice je referiral obširno o »Vplivu alkohola na vzgojo.«

Deželni šolski nadzornik Levec je pozdravil kongres v imenu dežel, predsednika ter navedel iz svoje nadzorniške prakse več slučajev, kako škodljivo vpliva alkoholizem na učečo se mladino.

Dr. Demeter Bleiweis vitez Trsteniški je poudarjal v imenu društva zdravnikov na Kranjskem, da pripada brez dvoma najvažnejša naloga protialkoholnega boja ljudski šoli ter da bodo zdravniki v tem beju vedno na strani učiteljstva.

Sploh so poudarjali vsi govorniki, da je treba našemu narodu mnogo več izobrazbe.

Izpreobrnjeni pijanec — abstinent Puhar je v imenu delavcev zagovarjal boj proti pijančevanju ter razlagal skioptične slike, ki so pa uspele precej slabo.

Splošna sodba: Tretji protialkoholni kongres je uspel sijajno. Mnogi, ki niso prepričani niti pojma, čemu je protialkoholno gibanje, so dobili pravi vpogled v to plemento delovanje.

Poprej tako zasmehovani abstinenti in posebe borilci za treznost našega naroda, ki vedno bolj propada zaradi alkoholizma, so dobili v zdravnikih krepko podporo za nadaljno borbo, v simpatiji iz vseh krogov pa zasluženo zadoščenje.

Poudarjanje, da je treba našemu narodu več pouka in večje izobrazbe, zade-

* Klerikalci in dež. šol. svet v Ljubljani pa zabranjujejo uporabo šolskih telovadnic!
Uredn.

va pa še posebno nas ljudske učitelje, ki živimo med narodom in ki smo mu posvetili vse svoje moči. Zato bodi geslo vseh učiteljev kateregakoli političnega prepričanja, da vztrajno delujemo proti kraju alkoholu, ker spas naroda slovenskega in nas samih je le v treznosti!*

Tovarišem, ki poučujete na obrtnih nadaljevalnih šolah!

Organizacija je dandanes za vsak stan nujno potrebna. Slovenski učitelji obrtnih nadaljevalnic pa še nismo organizovani. Za prosep obrtnih nadaljevalnic, a tudi z ozirom na naše gmotne koristi je skrajni čas, da se združimo v trdno organizacijo. Ker je pa pri tako važni zadevi treba čuti več glasov, vabiva Vas slovenske učitelje obrtnih nadaljevalnic s Kranjske, Štajerske in Primorske da se izjavite, ali ste voljni pristopiti nameravanemu društvu. Vabiva Vas tudi, da stavite v tej zadevi pravočasno svoje predloge in nasvete, da bo nama mogoče pripraviti vse potrebno za ustanovni shod, ki naj bi bil o Binkoštih v Ljubljani.

Posnemajmo slične organizacije v Čehih in Nemcih!

Tovariši, storimo to prav kmalu; odlasali smo dosti dolgo!

Frančišek Rant,

nadučitelj in vodja obrtne nadaljevalne šole v Radečah pri Zidanem mostu.

Dragotin Humek,

strokovni učitelj, učitelj risanja na obrtni nadaljevalni šoli v Krškem.

Kako nam je presojati tečaje za ljudskošolske učitelje na kmetijskih šolah.

Piše K. K.

Leta 1912 so se v počitnicah zopet po vseh kmetijskih šolah vršili nadaljevalni tečaji za ljudskošolske učitelje. Udeležil sem se pettedenskega takega tečaja na kmetijski šoli v Št. Juriju ob J. Z.

Opravka je bilo vsak dan dovolj. Po 6 ur na dan smo poslušali podavanja, najmanj 2 uri sta bili določeni demonstracijam, vsako nedeljo in vsak praznik smo pa napravili pod vodstvom g. ravnatelja in strokovnega učitelja zanimive ekskurzije.

Podavatelji so vsi povprek prav skrbno pripravili svoja podavanja; bila so dovršena strokovnjaška in eminentno praktična. Poslušali smo jih tudi nehote s tistim zanimanjem, ki so ga po pravici zaslužili.

Največ smo pa pridobili giede praktičnih zmožnosti v kmetijstvu pri demonstracijah zunaj na vrtu, v gozdu, po njivah, travnikih, v hlevu, pri domačih gospodarskih opravkih, v delavnici itd.

Ekskurzije so bile demonstracije višje stopnje, v širšem obsegu, ki niso samo naše umevanje gospodarstva poglobile, ampak nam tudi nujale nezbrisljive užitke in zabavo. V tečaju smo imeli pravzaprav plodnosne in prijetne počitnice. Odkritosrčno moramo izreči voditelju tečaja kakor vsem podavateljem iskreno zahvalo in priznanje za trud.

O pravem pomenu tega tečaja pa menda ni bil nihče izmed udeležencev začetkoma na jas em. Vabilo ministrstva, na čigar podlagi smo prosili za udeležbo, ni tega precizno in jasno izražalo.

Takoj prvi teden nam ga je pa odkril in obširno utemeljeval deželni sadjarski nadzornik za Kranjsko g. Humek. Podrobno dispozicijo dotičnih pedagoških podavanj nam je prepustil v več izvodih in jo poseduje vsak udeleženec. Namen teh tečajev je, usposobiti čim več ljudskošolskih učiteljev za poučevanje in vodstvo bodočih kmetijskih nadaljevalnih šol. Dasi avstrijski drž. šolski zakon govori v ministrski odredbi z dne 10. julija 1885, št. 1985, o ustanavljanju takih šol, se vendar faktično niso uvedle, oziroma koder se je katera pojavila, je kmalu zaspala zaradi notranje nemožnosti eksistence in prevelikih zaprek vobče. Zaradi tega je bilo prvo poglavje podavanja g. Humeka posvečeno reorganizaciji kmetijskih nadaljevalnih šol po modernih potrebah. Meni se zdi, da je o reorganizaciji težko govoriti, ker — kakor že omenjeno — razen ministrske odredbe z dne 10. julija 1885 dosega, o kmetijskih nadaljevalnih šolah pri nas sploh ni bilo ne duha ne sluha. O reorganizaciji nečesa govoriti, kar še nikdar ni obstajalo, ne gre.

Ministrstvo pa namerava s sličnim ustrojem, ki garantira obrtno-nadaljevalnim šolam obstoj in uspeh, k življenju zbuditi kmetijsko nadaljevalno šolstvo in ga krepko podprti. Seveda se tozadevne akcije vrše, kakor pri nas običajno, prikrito, brez vsakega sodelovanja učiteljstva.

* Tudi klerikalci naj se streznejšo od pijanosti divjega sovraštva proti šoli in učiteljstvu ter naj obema med ljudstvom ne ubijajo časti in ugleda! Tu bi bila treznost najbolj na mestu!
Uredn.

Vzor je avstrijski upravi kmetijsko nadaljevalno šolstvo v Nemčiji, kjer si zadnjih deset let močno prizadevajo, uvesti ga v vsaki vasi pod imenom »ländliche Fortbildungsschulen«.

Propagando za to šolstvo vodi na Nemškem s posebno vnemo vseučiliški profesor Gisevius v Gießnu, ki tudi naobrazuje ljudskošolske učitelje v posebnih tečajih v tozadevne namene.

Pripomniti mi pa je, da Nemci posnemajo v tem oziru le Francoze, koder obstoja to šolstvo izvrstno organizirano po »lique de l'enseignement« in uživa ogromne državne prispevke.

Pri nas na Slovenskem se baje posebno zavzema reakcionarna stranka za uvedbo takega šolstva. Kmetijsko nadaljevalno šolstvo je menda ena izmed glavnih točk v presnovi ljudskega šolstva po programu klerikalne stranke.

V svesti si moramo biti, da klerikalna stranka sedanjemu ljudskemu šolstvu posebno očita, da baje v nobenem oziru ne ustreza gospodarskim in življenjskim potrebam mase ljudstva na kmetih. Ne pretiramam, ako trdim, da goje vsi zastopniki klerikalne stranke povprek do sedanjega ljudskega šolstva zaradi raznih domišljenih in le deloma stvarnih hib zgolj je zaničevanje. Konkretne oblike zadobiva to zaničevanje seveda v zapostavljanju, preziranju in zaničevanju nas učiteljev samih, ker se drugače ne more izražati.

Od kmetijskega nadaljevalnega šolstva pa menda pričakujejo vsega tega, kar sedanjemu ljudskemu šolstvu odrekajo.

Mi učitelji se gotovo dobro zavedamo, da je današnje ljudsko šolstvo še nepopolno, da zaradi raznih hib še ne more izpolnjevati povsem svoje eminentne kulturne naloge, ki sem jo ponovno preciziral v drugih svojih razpravah. V istih sem tudi razvijal in dokazal, da so vsi pomembnejši, višji uspehi ljudskega šolstva, posebno z ozirom na gospodarske potrebe in vzgojo, edino le odvisni od zares zmožnega in značajnega učiteljstva in dobrega obiska.

Nadaljevalno šolstvo je del splošne ljudske naobrazbe in vzgoje, pripada popolnoma ljudskemu šolstvu, je le njega izpopolnitev z ozirom na rastoče potrebe po splošni in strokovni naobrazbi.

Nadaljevalno šolstvo pomenja le raztezanje ljudske naobrazbe čez običajno šolsko obvezno dobo, namreč do 17., oziroma 18. leta za specialne gospodarske in življenjske potrebe glavnih produkcijskih panog: kmetijstva, obrtništva, trgovstva itd. Nadaljevalno šolstvo ni nič drugega nego višji razvoj splošnega ljudskega šolstva, njega izpopolnjevanje v smeri kulturne naloge, ki jo ima reševati ljudsko šolstvo.

Tako pojmovanje kmetijskega nadaljevalnega šolstva prepereči vsako nesporazumljenje s strokovnim učiteljstvom na kmetijskih strokovnih šolah. Operatovano in opetovano je g. Humek poudarjal, da učiteljstvo ne sme smatrati nadaljevalne šole kot enako vredno in enako pomembno pravi strokovni šoli, in da se zaradi tega ne sme noben učitelj, ki poučuje na podlagi usposobljenosti po tem tečaju na nadaljevalni šoli, čutiti in žirirati kot nekaj strokovni poljedelski učitelj. Priznal je, da obstoja celo od ministrstva tozadevno strogo pojasnilo, po katerem se mora kurzistom ljudskošolskim učiteljem ta presporna točka posebno na srce polagati, da se tako že vnaprej vsa akcija izogne ostrega nasprotstva od strani raznih strokovnjakov na kmetijskem polju, posebno učiteljev kmetijskih strokovnih šol.

Vsa ta bojazen je glede nas brezpomembna, zakaj mi bomo vedno vztrajali na stališču, da je kmetijska nadaljevalna šola le izpopolnjevanje, nadaljna stopnja višjega razvoja splošnega ljudskega šolstva (höherer Ausbau der Volksschule) ali z drugimi besedami:

Kmetijska nadaljevalna šola ni nič drugega nego raztezanje ljudske naobrazbe na dobo nedospelosti še od 14. leta naprej s specialnim namenom, ustrežati gospodarskim potrebam najvažnejše produkcijske panoge, kmetijstvu.

Učni načrt bodočih kmetijskih nadaljevalnih šol, ki ga je istotako prejel vsak udeleženec, je povsem strokovnjaški, učna metoda pa naj bo ista kakor v ljudski šoli. V že navedeni dispoziciji predavanj gosp. Humka je razloček med strokovnim šolstvom in nadaljevalno šolo označen z besedami:

„Nočemo učiti kmetijstva, ampak poučevali bomo kmetijsko prirodnoznanstvo, kakor se to vrši s prirodnoznanstvom v ljudski šoli na podlagi nazorovanja, toda v širšem obsegu.“

Kakor razvidno, dokaj jasno, vendar s tem ni še pojem o bistvu in vlogi kmetijske nadaljevalne šole popolnoma preciziran. Ni strokovna šola, ker ne more in ne sme biti, v istini bo, kakor sem že omenil, višja stopnja razvoja ljudskega šolstva, ki ima ustrežati strokovno gospodarskim potrebam širše mase kmetijskega ljudstva. Takemu pojmovanju se pa protivijo iz znanih razlogov, posebno zaradi preziranja do ljudskega šolstva, ravno tisti krogi, ki jim je baje kmetijska nadaljevalna šola posebno k

srcu prirasla. Klerikalna stranka se namreč z vnemo trudi, rušiti temelje ljudskega šolstva, obenem pa se ogreva za uvedbo nadaljevalnega šolstva za kmetiško stroko. To se pa ne more nikakor ujemati. Znano je, da so reformni predlogi klerikalne stranke naperjeni proti glavnima, bistvenima činiteljema rentabilitete ljudskega šolstva sploh, namreč proti učiteljstvu in dobremu šolskemu obisku. S skrajšanjem šolsko-obvezne dobe na 3—5 let, z odpravo vseh večzrednic hočejo legalizirati slab šolski obisk, z zarobljenjem učiteljstva in sedaj z zabranjevanjem izboljšanja našega gmotnega položaja pa hočejo onemogočiti nastoj naobrazženega, sposobnega in značajnega učiteljstva. Že davno bi bilo treba naša učiteljišča presnovati v višja učilišča, ki bi dajala bodočim učiteljem času primerno višjo vsestransko in tudi gospodarsko naobrazbo, a ničesa se ne zgodi, nasprotno, zastopnikom klerikalne stranke sedanja učiteljišča nudijo gojencem še preveč, oni zahtevajo zmanjšanje letnikov. (Konec prih.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je imelo svoj občni zbor dne 9. prosinca v Sl. Bistrici. Predsednik pozdravi navzoče in vošči vsem prijetno Novo leto, v kolikor je to v našem položaju sploh mogoče. Pravi, da so se naše vrste sicer neznatno skrčile, da pa te vrste zavedno ramo ob rami korakajo nemoteno proti zastavljenemu smotru, da ga ni med nami, ki bi ne bil globoko prepričan o važnosti stanovske zavednosti; najmanj pa nas malenkostne osebnosti ovirajo pri našem smotrnem delu.

Ker bi leta 1912 imelo društvo slaviti svoj 40letni obstoj, a tega z ozirom na obupen gmotni položaj ni storilo, poroča predsednik na podlagi zapisnikov in tozadevnih listin o postanku, razvoju in današnjem stanju društva. Osobito je poudaril periodo, v kateri se je društvo postavilo na narodna tla, in se hvaležno spominja tistih mož, ki so ta važni prevrat provzročili; osobito imenuje bivšega našega tovariša in sedaj častnega člana G. Polanca.

Blagajnikovo poročilo se je preložilo na prihodnje zborovanje, ker je bil blagajnik na udeležbi zadržan in se je opravičil.

Izmed dopisov je bil oni Zveze v zadevi rednega pošiljevanja pripevka K 1 od vsakega člana, dalje dopis društva »Selbsthilfe«. Nasvet tega društva, naj bi se volji za ta okraj zaupnik, se je odklonil, pač pa se je od vseh tople priporočal pristop k »Selbsthilfe« in »Samopomoči«. Tvrdba Zinauer v Št. Jakobu je poslala na ogled stereoskop in 4 serije slik.

Z ozirom na pamflet na učiteljstvo, zagrešenem po Pregelju v koledarju Mohorjeve družbe, se je ukrenilo, da vsak izstopi iz te družbe, da izginejo te knjige iz knjižnic in se tudi po vsej možnosti vpliva na izstop drugih članov.

Tovariš Kukovič je prinesel s seboj veliko število tabel, na katerih so šematično predstavljene razne zmesi umetnih gnojil, njih uporaba na razne vrste zemlje in njih učinek.

Na predlog tovariša Krotkega se z vzklikom in popolnoma enoglasno izvli star odbor, samo namesto podpredsednika M. Vršiča, ki je sedaj meščanski učitelj v Krškem, se izvli tovariš Kukovič.

Predsednik izjavi sprejem izvolitve in predlaga prvi četrtlet meseca sušca kot dan prihodnjega zborovanja, kar se soglasno sprejme. R.

Politiški pregled.

* Zvezo proti nemškemu blagu so ustanovili na Francoskem. Člani te zveze bodo povsod in na vse možne načine omenjali in širili boj kot nemškega blaga, tako da se nemški izvoz na Francosko zapreči.

* Hrvaški jezik v železniški službi v Bosni in Hercegovini. Za železniške uradnike v Bosni in Hercegovini je izdana naredba, da morajo vsi do 15. j. n. 1915 se naučiti hrvaškega jezika. Svoje znanje hrvaškega jezika morajo dokazati v treh izpiti. Menda se doseže po dogovorih med vlado in saborom, da se uvede hrvaščina za uradni jezik na bosanskih železnicah.

* Parlamentarna straža na Ogrskem. Predsedstvo ogrske zbornice dela zdaj sporazumno z domobranskim ministrstvom pripravu, da prične parlamentarna straža že v prihodnji seji ogrske zbornice poslovati.

* V Avstriji bo kovani denar za Bolgarjo. Nižjeavstrijska eskomptna družba v družbi z ogrsko tigovsko banko in narodno bolgarsko hranilnico izvršita kovanje bolgarskega srebrnega in bronastega denarja. Kovalo se bo prihodnje dni srebrnega denarja za 5,000,000 levov (okrog 5 milijonov kron) in 50,000,000 komadov bronastih novčičev. Polovico tega denarja se bo kovalo na Dunaju, polovico pa v Kremnici.

* Hrvaška. Ogrska vlada hoče pologoma uvesti na Hrvaškem zopet normalne raz-

mere. Največje težave dela vprašanje, kdo naj bo prihodnji ban, ki mora biti oseba, s katero se bo hotela opozicija pogajati glede delamožnosti v saboru. Največ upanja ima baje bivši ban pl. Rakodczay.

* **Novo vojaške zahteve.** Avstrijska vlada predloži v kratkem zbornici nove vojaške zahteve. Gre baje samo za 400—500 milijonov!

* **Brezdelnost in beda.** Gospodarski večaki, politiki, vlade, filantropi se bavijo s problemom brezdelnosti in iščejo rešitve. V tem oziru prednjači Angleška, kjer se je revščina lansko leto precej znižala; padla je od 203 v marcu na 176 oseb izmed 1000 prebivalcev v oktobru. Odstotek brezposelnih je bil v novembru 18 od sto proti 2 od sto v oktobru in 26 v novembru 1911.

Učiteljski konvikt.

* **Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta** je založilo te knjige: 1. A. Rapč: **Mladina**. I. zvezek. Cena lično v platno vezani K 1.50, s pošto 16 h več. 2. J. Slapšak: **Spisi Mišjakovega Julčka**. I, II in III. zvezek. Cena vsakemu teh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50, s pošto 16 h več. 3. Engelbert Gangl: **Zbrani spisi za mladino**. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh dveh zvezkov, ki sta oba lično vezana, je K 1.50, s pošto 16 h več. 4. Janko Žirovnik: **Narodne pesmi za šolsko mladino**. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh zvezkov brez poštnine je 20 h. 5. Emil Adamič: **Slava cesarju Francu Jožetu I!** Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 3. 6. **Besedilo k E. Adamičevj spevoigri**. Cena 10 h. **Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta**. Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! **Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljsstva!** Vse te knjige se naročajo in kupujejo v »Učiteljski tiskarni« in v vsaki knjigotržnici.

Kranjske vesti.

—r— **Dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu v Ljubljani.** Odkar vodita to šolo katehet Čadež in suplentka Maierjeva, hči nadzornika A. Maierja, vladajo na tej šoli take razmere, da bo treba vanje posvetiti z bengalično lučjo! Ravnateljica Maroutova je na dopustu, sedaj pa miši plešejo! Ko pride čas, bomo povedali take stvari, da se bodo ljudje za glave držali. V Ljubljani bi treba javnega shoda, da tudi starši trpinčenih otrok pridejo do besede! To je res že škandal, kaj se godi v vilajetu na Kranjskem! V interesu vzgoje in morale je, da se takim razmeram napravi konec! Janko Nepomuk Jeglič je tudi še vedna vodja II. mestne šole! Še enkrat: V Ljubljani je treba javnega shoda! Ljudstvo naj govori!

—r— **Učiteljci Alojzij Burnikovi** v Postojni, ki je prejela 10% draginjsko doklado, je pomotoma priložen v zadnjem izkazu križec. S tem ji odvzemamo to breme!

—r— **Umrl je tovariš Martin Grčar**, vpkokojni nadučitelj na Mirni na Dolenjskem. R. i. p.!

—r— **Iz seje c. kr. okraj. šol. sveta v Krškem 13. januarja 1913.** 1. Odobri se račun in proračun okraj. šol. zaklada. — 2. V Trzišču se postavi novo poslopje z dvema učnima osebama. — 3. Šola v Št. Janžu se razširi v petrazrednico. — 4. Josipu Tratarju se prizna 3 starostna doklada. — 5. Poslovnik za delovanje kraj. šol. sveta se odobri in predloži c. kr. dež. š. svetu. — 6. Sestavi se terno predlog za službo v Leskovcu.

—r— **Volitev v okrajni šolski svet za idrijski sodni okraj** se je vršila v četrtek, dne 9. t. m., v občinski dvorani v Idriji. Voliti je bilo enega zastopnika in enega namestnika. Volitev je vodil c. kr. okr. glavar Ekel. Volilni upravičenci so vsi občinski svetovalci tega sodnega okraja. Izvoljena sta klerikalca Filip Rudolf, posestnik s Črna vrha kot zastopnik, in Peternel Franc, kovač iz Žirov, kot namestnik; dobila sta po 19 glasov. Napredni glasovi so bili oddani dr. Stanislavu Bevku, ravnatelju c. kr. državne realke v Idriji in občinskemu svetovalcu Leopoldu Aliču iz Idrije. Dobila sta po 11 glasov. Te volitve so zopet pokazale, koliko je klerikalcem za stvar, ko so volili dva svoja pristaša, ki o šolstvu niti pojma nimata.

—r— **Nalezljive bolezni pri otrocih.** V Godešičah, Gorenji vasi in Retečah se je pojavil dušljivi kašelj, v Prašah in Ziganji vasi pa osepnice.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Mestni šolski svet v Ljubljani je imenoval namesto obolelega učitelja Antona Razingerja volonterko Ivanko Zupanovo za suplentino na II. mestni dekliški ljudski šoli v Ljubljani za suplentino v Vel. Podlogu je imenovana namesto obolele učiteljice Ane Jakove bivša suplentinja pri Sv. Križu Ana Čermeljeva. Za prov. učiteljico v Cerkljah pa je imenovana namesto prostovoljno odstopivše učiteljice Ane Vavkrove bivša suplentinja v Trziču Franciška Urbančičeva.

—r— **Osebna vest.** C. kr. vadniška vrtarica Vilma Josinova na ljubljanskem učiteljsku je prišla v 8. činovni razred.

—r— **Izjava.** Glede na vest, priobčeno v »Učit. Tovarišu« št. 2. z dne 10. januarja 1913, dovolite, gospod urednik, naj konstatujem resnici na ljubo, da nisem bil pri volitvi dveh izvedencev in njihovih namestnikov izmed učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet logaški kandidat nobene stranke. Zakaj me je volil g. Oswald ter drugi tovariši in tovarišice, mi ni znano. O kandidaturi nisem govoril z njimi nikdar nobene besede. Sploh pa izjavljam, da nisem sedaj pripadnik nobene politične stranke, ampak samo učitelj. — Grahovo pri Cerknici, dne 12. januarja 1913. — Josip Kopal, šolski voditelj.

—r— **Učiteljstvo radovljiskega okraja** je imelo svojo običajno letno konferenco dne 21. decembra preteklega leta v šolskem poslopiju na Jesenicah. C. kr. okrajni šolski nadzornik Janko Janežič otvoril konferenco, pozdravi navzoče, zlasti novoimenovane nadučitelje: Julija Slapšaka v Radovljici, Frana Flereta v Kranjski gori, Josipa Sedlaka na Jesenicah in Franca Silvestra v Bohinjski Bistrici. S toplimi besedami se spominja marljive umrle učiteljice Terezije Sterletove v Gorjah. Za svojega namestnika imenuje Ivana Rihteršiča, nadučitelja iz Srednje vasi. Za zapisničarja sta bila izvoljena z vzklikom Franc Silvester, nadučitelj v Bohinjski Bistrici, in Franciška Zemljanova, učiteljica prav tam, za overovatelja zapisnika pa Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici, in Janko Baraga, nadučitelj na Koroški Beli. — Nadzornik Janežič obširno in temeljito poroča o nemškem pouku v ljudski šoli. — Zaradi bolezni Leona Piboutza z Jesenic je izostalo njegovo poročilo: Zgodovina in zemljepis pri pouku v ljudski šoli. — Nadučitelj iz Radovljice Julij Slapšak poroča o alkoholu (alkohol in narodno gospodarstvo, higiena in narodna morala). — Cilka Vilmanova, učiteljica na Jesenicah, poroča o važnosti vsakdanjih malih zapiskov pri raznih šolskih predmetih. — O stanju in računu okrajne učiteljske knjižnice poroča nadučitelj Jožef Ažman. Pregledovalca računov: Egidij Schifrer, učitelj na Jesenicah, in Ivan Žagar, nadučitelj v Kamni gorici, sta pregledala knjižnične račune in jih našla v redu. — V stalni odhor so voljeni: Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici, Ivan Šega, učitelj v Radovljici, Janko Vrežec, nadučitelj v Ribnem, ga. Mihaela Huth Ranzingerjeva, učiteljica v Radovljici. — V knjižnični odbor so voljeni: Jožef Ažman, nadučitelj na Breznici, Franc Jaklič, učitelj v Radovljici, Ivan Šega učitelj v Radovljici, Ivan Semerl, učitelj v Lescah, in gospa Mihaela Huth-Ranzingerjeva, učiteljica v Radovljici.

— Pod vodstvom okrajnega glavarja Franca Župneka se vrši volitev zastopnikov učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet. Izvoljena sta kot zastopnika: Ivan Šega, učitelj v Radovljici, in Valentin Zavrl, nadučitelj v Begunjah; kot naslednika pa Janko Baraga, nadučitelj na Koroški Beli, in Jožef Žirovnik, nadučitelj v Gorjah. — V manjšini so ostali Slomškarji; Julij Slapšak, Jos. Pleničar, Fr. Rus in Franc Flere. — Nadučitelj Iv. Rihteršič se zahvali gosp. nadzorniku za spretno vodstvo konference se poslovi od njega. V imenu učiteljskega društva za radovljiski okraj se poslovi od gospoda nadzornika Ivan Šega, predsednik imenovanega društva. Gosp. nadzornik Janežič se obema zahvali in prosi navzoče, naj ga ohranijo v prijaznem spominu. Večina učiteljstva se je udeležila skupnega obeda »Pri pošti«. (I. Schrey).

Štajerske vesti.

—š— **Vprašanje rezervista.** Prijatelj s Štajerskega nam piše: Ali je komu znano, so li bili pretečene tedne poklicani k vojakom tudi učitelji? Prosim zanesljivih odgovorov v prihodnji številki!

—š— **Vladna skrb za nemško šolstvo v Celju.** Pravična naša avstrij. vlada ne skrbi samo za nemško gimnazijo v Celju, tudi za drugo nemško šolstvo v Celju se po očetovsko briga. Davčna moč mesta Celja je sicer mala in popolnoma odvisna od slovenskih konzumentov — rekrutov pride iz nemškega Celja tudi malo — a kaj to stori? Celjska mestna občina je ustanovila dvorazredni trgovski šoli, eno za dečke, eno za deklice. Ta dva zavoda sta »mestna« — seveda le po imenu. Celjsko mesto nima še za lastno upravo in obresti dolgog dovolj denarja, kamoli za strokovno šolstvo! Imam pred seboj podatke o vzdrževanju »mestne« dekliške trgovske šole za leto 1910. Ta šola je stala skupno 11.840 K, mesto je pa prispevalo le 240 K! Država je dala 5000, dežela 3000 K; ostalo je vrgla šolnina. Tako se ustanavljajo »mestni« zavodi za denar slovenskih davkoplačevalcev, samo da se ponemčjuje in krepi celjsko renegatstvo! Ako bi kaj takega ustanovila kaka slovenska občina, bi seveda ne bilo niti pri državi niti pri deželi dobiti niti vinarja. In dr. Korošec bi obstruiral, da zve država za našo nezadovoljnost — vlada bi pa obstrukcijo v prid

nenasitnim klerikalnim zadolževalnicam odkupila. Zato se vedno dobi denar, za slovenske šole pa ne.

—š— **S Štajerskega nam pišejo:** Veste zakaj smo morali imeti v četrtek, dne 2. januarja, šolo? Zato, ker smo se javno dogmali, in ker se je reklo, kakor je to v enakih slučajih navadno: »Anläßlich einer Anfrage fand...« Če torej ne bi nihče vprašal, bi nihče ne — našel!

—š— **Šolska veselica**, prav zabavna, se vrši v prid novoustanovljeni šolarski kuhinji dne 19. januarja t. l. v novem »Gasilnem domu« na Gomilskem. Poleg zanimivih pevskih in godbenih točk uprizori šolska mladina igrokaz »Lažnjiva Milena«, spisala M. Gregoričeva, in s spremljevalnjem klavirja spevoigra »Kosova gostija«, priredil po narodni pesmi M. Kosi. — Sedeži prvih vrst 1 K, ostalih vrst, 60 v., stojišče 30 v. Začetek ob 3. uri popoldne. — Vsi prijatelji šolske mladine so vljudno vabljeni.

—š— **»Schulverein« na Štajerskem.** Kaj se vse upajo Nemci na Štajerskem! V županiji Jarenina hočejo postaviti kar dve šoli, eno na Pesnici, drugo na Dobrenju. Za šolo na Dobrenju je zapustil pred leti neki slov. dobrotnik večjo vsoto. To hočejo Schulvereinovci porabiti za nemško šolo na Dobrenju! Glavarstvo pojde Nemcem seveda na roko. — Kje pa ostaja potrební slovenski odpor?

Goriške vesti.

—g— **V šesti činovni razred** je pomaknjen ravnatelj moškega učiteljsišča v Gorici Viktor Bežek.

—g— **Postanek grofije Goriške.** O tem predmetu je predaval profesor dr. K. Capuder na tretjem letošnjem predavanju Muzejskega društva za Kranjsko. Jedro poznejše goriške grofije je tvorila spodnja Vipavska dolina med Sočo, Vipavo, Vrtovinjskim potokom in Trnovskim gozdom. Glavna kraja sta bila grad Solkan in pa vas Gorica. Polovico tega ozemlja je daroval cesar Oton III. l. 1001. oglejskemu patriarhu, drugo pa furlanskemu grofu Verihenu, hoteč s tem ta, v strateškem in trgovskem oziru važni prehod iz Kranjske v Italijo ohraniti v zanesljivih rokah. O dogodkih XI. veka viri skoro ničesar ne poročajo. Predavatelj za vrači trditev nekterih zgodovinarjev, da so Goriški v XI. veku gospodovali koroški Eppenštajnovci, in sicer zaradi tega, ker kritika ne priznava tozadevne listine samostanu Rosazzo iz l. 1496. Od početka XII. veka je bila Goriška v oblasti grofov lurngavskih; bili so posebno zaradi tega vplivni, ker so tudi oskrbovali posestva oglejskega patriarha. Dr. Capuder zanikuje, da bi bila Goriška že od l. 1001. sem grofija, zakaj šele Lurngavci so prinesli s seboj grofovski naslov. Da bi bilo goriško gospodstvo formalno povzdignjeno v grofijo, za to ni dokaza, pač pa so si lurngavski grofje najbrž sami polagoma uzurpirali naslov »goriških grofov«, ki se da prvič zaslediti l. 1217. V sredini XIII. veka so si pridobili še Tirolsko grofijo, in ko je Rudolf Habsburški l. 1286. svojemu prijatelju Majnhardu, gospodu Goriške in Tirolske, podelil še Koroško, so Lurngavci postali državni knezi.

Istrske vesti.

—i— **Veliko novo morsko kopalnišče.** Sestavila se je akcijska družba z glavnico 12 milijonov kron, ki bo med reko in Opatijo napravila novo veliko moderno kopalnišče.

—i— **Narodni dom in puljsko vojaštvo.** Vojaška oblast je zopet dovolila vojaštvu obisk puljskega Narodnega doma.

—i— **Ljudska knjižnica v Paznu.** V mesecu oktobru in novembru je število izposojenih knjig malo upadlo, ali tekem meseca decembra je zopet poraslo. Izdanih je bilo 154 knjig. V vsem minolem letu je bilo izdanih 1710 knjig, torej 625 več nego v prejšnjem letu. Od obstanka knjižnice je bilo izposojenih 4212 knjig. Knjižnica šteje 1330 del, a v zadnjem mesecu se je povečala z lepim številom novih in vrednih knjig.

Tržaške vesti.

—t— **Pouk v proračunu mestne občine tržaške za leto 1913.** Dohodki sestojajo iz šolnin, proračunjenih K 50.900 (lani kron 152.300), iz davka na zapuščine itd. Skupno znašajo po proračunu za leto 1913 K 443.000, dočim so znašali za leto 1912 K 499.440, torej letos za K 56.440 manj, ker se je postavil dohodek iz zapuščin in drugih virov (»Contributi«) s K 450.400 manj nego lani. To pa bržkone ne bode upravičeno, ker se ti dohodki z vsakim letom celo večajo. — Stroški za šole so velikanski in tem močnejše jih občutijo davkoplačevalci, ker se občina trdovratno brani oddati srednje šole državi. Lani je država občino skoro prisilila, da ji odstopi realko na Acquedottu, in res je mestni svet zaradi upravičenega pritiska to tudi sklenil; vendar, ker še po-

godba med občino in vlado ni perfektna, se nahajajo postavke za to šolo še v letošnjem mestnem proračunu. Mestna občina vzdržuje 2 samostojni italijanski gimnaziji (podružnica višje gimnazije je postala zaradi sklepa mestnega sveta z dne 6. maja 1912 samostojna s pričetkom šolskega l. 1912/13), na katerih poučuje 31 profesorjev s plačami K 209.900; drugi stroški za gimnazije znašajo K 38.280. Mestna italijanska realka na Acquedottu ima 23 profesorjev, ki dobivajo plač za K 157.690. Mestna realka pri Sv. Jakobu (samostojna zaradi sklepa mestnega sveta z dne 28. maja 1910) pa ima 14 profesorjev s plačami v skupnem znesku 94.970 kron. Obe občinski realki staneta, vpošteto vse stroške, K 318.220. Gimnazije in realke stanejo mestno občino skupno nič manj ko K 566.400, kar bi vse lahko bilo občini prihranjeno, če bi se bilo — kakor so naši poslanci vedno zahtevali — prepustilo srednje šole državi, ki jih je bila vedno pripravljena prevzeti! — Mestni italijanski licej ima cel regiment učiteljskih oseb in so proračunjeni stroški za leto 1913 na K 240.340, za K 30.000 več nego lani! — Za vse srednje šolstvo torej, gimnazije, realke in licej, od katerih nima 80.000 tržaških Slovencev nič ali kvečjemu to, da se v njih njihovi otroci poitaljančijo, troši naša občina letno redno nad osemstotisoč kron! — Za ljudsko šolstvo, mestno in okoličansko, stavi občina v proračun za leto 1913 K 2.060.550, za letovadno šolo K 32.680, za šolo za gluhoneme K 33.290, za večerne šole v mestu K 15.600, v okolici K 1200 za »rikreatorij« za dečke K 69.290, za občinsko biblioteko K 38.450, za naturhistorični muzej K 47.500, za muzej umetnosti K 46.440, »Società agraria« dobi K 14.470 (zakaj?), »Lega Nazionale« K 15.000 (in CMD?), »Laška univerza« K 10.000 (ta zaklad znaša že K 80.600), »Università del Popolo« K 8000, občinske ljudske knjižnice K 12.120 itd. Za podporo ubogim družinam, katerih otroci so v šolah K 23.000 (te podpore večinoma pojedjo renjiki). Za obutev ubogim šolarjem (seveda le italijanskim) K 12.000, za šolarske obede K 60.000 itd. — Če primerjamo postavke tega oddelka z lanskim proračunom, vidimo, da so se letos zvišali stroški za novo mesto ravnatelja (druge občinske gimnazije) in dveh letovadnih učiteljev s skupno plačo K 25.060; za povišek razredov in učnih oseb na realki pri Sv. Jakobu K 21.320; za nove učne osebe na liceju K 28.220, za druge nove učne osebe K 24.870. Zaradi samostojnosti druge gimnazije znaša strošek za to K 15.500 več. Kaj od tega pride na Slovence? Nič! — Skupni stroški v tem oddelku znašajo po proračunu za leto 1913 K 3.755.250 proti K 3.666.526 za leto 1912; stroški so torej za letos proračunjeni za K 88.730 večji znesek.

Koroške vesti.

—k— **Učiteljske plače na Koroškem.** Silno veliko govore o tej stvari, posebno pa ljudstvo na deželi. Meščani so malo bolj prebrisani, ti pomenljivo namigavajo in pravijo, učiteljem so plače izboljšane, smo vendar naprednjaki in izvoljen pomenu besede. A dokazi so slabi. Sicer je res deželni zbor zvišal učiteljske plače po 200 K, seveda a konto zvišanja deželnih doklad. Ker so slabi časi zaradi vojne, kmetje menijo, da so vzrok vsemu zlu zopet učitelji, ker so dobili po 16 kron več na mesec. Namen deželnih poslancev je tudi, da kmet zaradi zopet nad učiteljem, češ, da njegove zahteve nimajo konca in kraja. Se živo spominjamo, kako je bilo, ko je lansko leto nemška zveza državnih poslancev zavrgla zahteve učiteljev. Dosti smo čitali, kako sta nas Waldner in Pacher, slavoslavna sina Nemčije, na cedilu pustila. Nemški učitelji so to imenovali izdajstvo in precej krepko udrihali po krivcih. A zdaj so se pomirili, pohlevni so postali kot ovčice, ker so baje dobili drugega mazila. — Kako lahko bi država opomogla deželam, da bi se vendar vprašanje učiteljskih zahtev poravnalo. Saniranje deželnih financ bi precej okrepčalo zadolžene dežele. A koroških pridnih sinov politika je ta, da se stvar učiteljstva le navidezno reši potom zvišanja deželnih doklad, in da potem sadove malega finančnega načrta potegnje zase. Koroški deželni poslanci mislijo: Dolgovi nas pokopljejo, zlažimo se ljudstvu, da učitelji pomrjejo od gladu, če jim ne priskočimo na pomoč. Dajmo jim vendar par kronic za agitacijo, državno pomoč pa vtaknimo v svoje prazne žepce. Pokrijemo dolgove, zraven pa še za nas kaj odpade, učitelji pa se naj praskajo s kmeti. Saj jih potem lahko zlorablamo zoper kmete in nemška šuntarija gre potem zopet slavna pota.

—k— **Na naslov deželnega šolskega sveta v Celovcu.** Skoro pet let se že bore Slovenci v Vogrčah za šolo s slovenskim učnim jezikom. Šlo je od Poncija do Pilata, od instance do instance, dokler ni že skoro pred letom razsodilo